

University of Groningen

De logica der geschiedeniswetenschap van H. Rickert

Leenmans, Hendrik Arie

IMPORTANT NOTE: You are advised to consult the publisher's version (publisher's PDF) if you wish to cite from it. Please check the document version below.

Document Version

Publisher's PDF, also known as Version of record

Publication date:

1924

[Link to publication in University of Groningen/UMCG research database](#)

Citation for published version (APA):

Leenmans, H. A. (1924). *De logica der geschiedeniswetenschap van H. Rickert*. s.n.

Copyright

Other than for strictly personal use, it is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

The publication may also be distributed here under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license. More information can be found on the University of Groningen website: <https://www.rug.nl/library/open-access/self-archiving-pure/taverne-amendment>.

Take-down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Downloaded from the University of Groningen/UMCG research database (Pure): <http://www.rug.nl/research/portal>. For technical reasons the number of authors shown on this cover page is limited to 10 maximum.

VOOR-WOORD

Om Rickert's filosofie der geschiedenis te verstaan, dient men o.i. zijn heele filosofie, die een zeer nauw samenhangend geheel vormt, te kennen. Aan de beoordeeling der logica van de geschiedenis als wetenschap, moest daarom allereerst de studie van Rickert's kennis-theorie voorafgaan. Reeds de dissertatie van 1888, *Zur Lehre von der Definition* (2. Auflage 1915), bevat de kiem van Rickert's waarde-philosophie, de gelijkstelling van *begrip* en *oordeel* in het „gelden”.

In 1892 verscheen *Der Gegenstand der Erkenntnis* (1921, 4. und 5. Aufl.); in dit boek hoofdzakelijk, vindt men zijn kennis-theorie, die in het *System der Philosophie* (1921) wel hier en daar aangevuld en verduidelijkt, maar nergens belangrijk gewijzigd wordt. Naast deze groote werken deed Rickert dan nog op het gebied der kennis-theorie artikelen verschijnen in het tijdschrift *Logos*, en in de *Kant-studien*, n.l.:

- Logos* I. 1910. Vom Begriff der Philosophie.
- „ II. Lebenswerte und Kulturwerte.
- „ III. Urteil und Urteilen.
- „ IV. Vom System der Werte.
- „ IX. Psychologie der Weltanschauungen und Philosophie der Werte.

Kant-studiën XIV, 1909. Zwei Wege der Erkenntnis-theorie. Transcendentalpsychologie und transcendentallogik (grootendeels opgenomen in de *Gegenstand der Erkenntnis*, Kap. 4).

Kant-studiën XIX, 1914. Ueber logische und ethische Geltung. Tot deze soort verhandelingen is ook te rekenen: *Psychophysische Causalität und psychophysischer Parallelismus*, 1900; terwijl het werkje *Die Philosophie des Lebens*, Darstellung und Kritik der philosophischen Modeströmungen unserer Zeit (1920), de algemeene strekking van Rickert's filosofie scherp doet uitkomen.

Het groote werk, dat in het bijzonder handelt over de logische grondslagen van de *geschiedenis-wetenschap*, zegt dit reeds duidelijk in zijn titel: *Die Grenzen der naturwissenschaftlichen Begriffsbildung*. Eine logische Einleitung in die historischen Wissenschaften, 1902. Eenige artikelen in de *Revue de Synthèse historique* (tome II, p. 121 vlg. en tome III, p. 9 vlg., 1901), *Les quatre modes de l'universel en histoire*, evenals een kleiner werkje *Kulturwissenschaft und Naturwissenschaft* (3.-4. Aufl. 1921) brengen dezelfde gedachten als de „Grenzen” in anderen vorm.

Het best geslaagd op dit gebied, schijnt ons de verhandeling *Geschichtsphilosophie* (in „Die Philosophie im Beginn des zwanzigsten Jahrhunderts”. S. 321-423. 2. Aufl. 1907).

Het werk van Rickert staat nu al wel een twintig jaar in het middelpunt der aandacht van hen, die zich met deze onderwerpen, in het bijzonder met de verhouding van natuurwetenschappen en geestelijke wetenschappen bezighouden. En het aantal artikelen en boeken naar aanleiding van dit werk verschenen, is dan ook zeer aanmerkelijk. Behalve bij *Bernheim: Lehrbuch der historischen Methode und der Geschichtsphilosophie*, kan men o.a. opgaven vinden achter Rickert's verhandeling: *Geschichtsphilosophie* (Die Philosophie im Beginn des zwanzigsten Jahrhunderts S. 420 vlg.), in het artikel van Mehlis in de *Jahrbücher der Philosophie* (1913): *Geschichtsphilosophie* S. 270, vlgg., in het groote werk van Erich Becker, *Geisteswissenschaften und Naturwissenschaften*, 1921, of bij W. Bauer, *Einführung in das Studium der Geschichte* (1921), en in de talrijke artikelen en boeken van Troeltsch, b.v. in zijn *Der Historismus und seine Probleme* (1922).

We hebben het niet noodig geoordeeld ons beknopt werkje te

voorzien van een dracht verwijzingen naar deze literatuur, die het een al te topzwaar uiterlijk zou bezorgen.

Onze critiek van Rickert's meeningen op het gebied van de logica der geschiedenis-wetenschap is natuurlijk niet volledig, noch als zoodanig bedoeld. We hebben ons bepaald tot wat ons de hoofdzaak toeschijnt, de scheiding van zijn en waarde, de zogenaaamde historische causaliteit, de logische rol van de waarde, enz.

We ontveinzen ons geen oogenblik, dat een geschrift als dit eigenlijk een verdrietig ding is, aangezien het allereerst een negatief karakter schijnt te dragen, en het den lezer zal vermoeien met de bespreking van talrijke zaken, die elk op zich zelf niet zeer belangrijk lijken. Toch scheen ons een doorlopende polemieek met Rickert noodzakelijk en nuttig tot het ondermijnen van een prestige, dat o.i. veelszins op andere, dan zakelijke gronden berust. Bij allen eerbied dien wij gevoelen voor Rickert's scherpzinnigheid, en vooral voor zijn expositie-talent, overweegt toch een steeds vaster wordende overtuiging van de onjuistheid en het paradoxale zijner meeningen, die slechts door het op den voet volgen van Rickert's betoog kunnen worden aangetoond. Wij troosten ons ten slotte met de gedachte, dat het negatieve meer schijn dan werkelijkheid is, en slechts in het nauwgezet tegen elkaar afwegen van meeningen het middel ligt tot benadering der waarheid. De stille polemieek die elk wetenschappelijk werk vergezelt, heeft hier stem gekregen, die, ook indien zij al eens met nadruk klinke, toch niet de gedachte aan een twist moge wekken.